

DR. DANICA PINTEROVIĆ

KAKOVO BI TREBALO BITI SISTEMATSKO POVEĆAVANJE MUZEJSKIH ZBIRKI

Sa širenjem nauke i obrazovanosti u najšire slojeve naroda u vezi je otvaranje sve većeg broja muzeja, čak i u manjim gradovima. Na području Osječke oblasti imade manjih muzeja u Slav. Brodu, Vinkovcima, Požegi i u Vukovaru. I u ostalim oblastima svih naših narodnih republika, ili su nanovo proradili stari muzeji, ili su se od 1945. g. amo osnivali novi muzeji.

Muzeji više ne treba da su, bar ne oni u provinciji, zbirke neobičnih predmeta, već zbirke predmeta na kojima se odražuje sav ekonomsko-politički, društveni, umjetnički i ev. naučni život jednog mjesta i njegove uže ili šire okoline. Taj novi tip muzeja, takozv. tip zavičajnog muzeja mora da školskoj omladini i najširim slojevima naroda pomoću predmeta, kao pomoću jedne velike, u prostoru smještene slikovnice prikaže sa svih strana prošlost vlastitog kraja. Danas je svatko dužan da se izобрази i da svijesno živi u svojoj sredini, a to može da potpuno postigne samo, ako se uputi u prošlost svoga mjesta i kraja, ako upozna kulturnu baštinu koju je taj kraj stvorio.

Muzej Slavonije u Osijeku, kako mu ime kazuje imade širi regionalni značaj, t.j. na njegovu materijalu moralo bi se odraziti sve što je bilo bitno u kulturno-historijskom razvoju Slavonije. To još za sada nije slučaj jer se tek od posljednjih nekoliko godina planski radi prema tome cilju. Ali Muzej Slavonije je ujedno Muzej grada Osijeka i njegove uže i šire okoline.

Varao bi se onaj koji bi mislio, da je jedini i glavni zadatak muzeja da izlaže predmete. Da bi se oni mogli izlagati, moraju se moći i objasniti, a za njihovo objašnjenje treba temeljiti prethodni studij. Dakle na prvome mjestu stoji studij. Studij

dr. Danica Pinterović, prof. (1897.-1985.) - počasna konzervatorica, konzervatorska izaslanica, znanstvena suradnica
bibliotekarica, kustosica, ravnateljica Muzeja Slavonije, Osijek (1941.-1961.)

kulturno-historijskoga razvoja jednoga grada, njegove uže ili šire okoline i čitave pokrajine vrlo je komplikovan i za to se ište mnogo vremena, mnogo ljudi i mnogo materijala. Muzej je ovisan o svakoj pomoći, pa se svaki onaj, koji kod slučajnog iskapanja na terenu pronađe kakovu iskopinu te ju pokloni muzeju i svaki onaj koji iz svojega kućanstva ili obitelji donese kakav starinski predmet-može smatrati saradnikom muzeja.

Ako kažemo da Muzej Slavonije interesuje sve što se odnosi na Osijek, Osječku oblast i Slavoniju uopće, onda to znači da se ide za tim, da se pomoću materijala prouči i rekonstruira prošlost toga terena. U tom pogledu već je mnogo učinjeno, ali su ostale još i mnoge praznine, u prvome redu zato jer nema onog pravog, najkarakterističnijeg materijala u dovoljnoj mjeri.

Trebalo bi kod povećavanja muzejskih zbirki poklonima uočiti ovo:

Ako tkogod kod prigodnih iskapanja na terenu u gradu ili izvan grada nade prethistorijski, rimski ili sredovječni predmet, po Zakonu o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti od 22.X.49. br.84 on mora predmet predati najbližem muzeju. Stoga će kod nas okolina Broda, Vinkovaca, Požege i Vukovara predavati takove predmete u svoje muzeje¹. Mnogi nalaznici to ne čine, već iz neke tašte ambicije predmet zadržavaju. Na taj način dešava se da su ti predmeti za studij rimskog, ili prethistorijskog, ili sredovječnog doba izgubljeni. U privatnim rukama takovi se predmeti ponajviše ne proučavaju niti se mogu obično proučavati, jer se ne raspolaže s dovoljno komparativnog materijala. Osijek leži na vrlo važnom arheološkom terenu, gdje je nekad bio rimski pogranični grad Mursa, te su krhotine posuda, novci, odlomci kamena, opeke i sl. (a da i ne govorimo o onim komadima koji na sebi nose neki natpis) važne za rekonstrukciju materijalnog i eventualno duhovnog života rimskog. Važni su i ostali arheološki predmeti, bilo prethistorijski bilo sredovječni.

Za studij udjela koji su Osijek i Slavonija uopće imali za razvoj jugoslavenske književnosti i nauke važno je da se u Muzeju skupe sve knjige i novine bilo kakovog sadržaja, štampane u Osijeku ili bilo gdje u Slavoniji. Mnoga stara kućanstva imaju po tavanima i šupama zabačene stare knjige i novine, štampane u Osijeku, koje bi Muzej trebao da ima. U Osijeku su se knjige štampane već od godine 1748., najprije u štampariji franjevacu, zatim u štampariji Divaldovoj, pa Mederšickovoj, Lehmanovoj i dr. Muzej to sve već odavna skuplja, ali sigurno imade još uvijek mnogo vrijednog materijala u privatnom posjedu.

Poznata je činjenica, da je Osijek imao prvu slikarsku školu kod Hrvata (Hötzendorfova) iz koje je izišao čitav niz umjetnika. Da se ustanovi tko je sve radio u toj školi, pod kakovim utjecajima izvana je škola radila i koje je uspjehe postigla, trebalo bi proučiti sve što je ikad slikano u Osijeku i Slavoniji. I tu bi privatnici mogli pomoći te muzeju poklanjati stare porodične portrete i druge slike. Od osječkih slikara prošloga stoljeća ističe se Münzberger, Hötzendorf, Waldinger, Moretti, Pfalz, Römer, Giffinger, Aron i dr. Pri tom sakupljanju nije samo važno ono što je umjetnički prvoklasno već sve uopće što se na ovom terenu radilo. A vrijedne umjetničke slike starih osječkih majstora muzej imade katkada mogućnosti i da otkupi.

1. dok će ostali dijelovi Slavonije predmete predavati u Osječki muzej

Za rekonstrukciju naše prošlosti važan je i arhivski materijal, kao pisma, spisi, dokumenti, i to počam od izгона Turaka do N.O.B.-a.

Zatim su tu i fotografije, koje su s muzejskog stanovišta također dokumenti prošlosti. Stare fotografije pojedinih zgrada u Osijeku ili pojedinih ulica ili trgova, dopuštaju da se uspostavi urbanistička slika Osijeka, a stare fotografije Osječana također su zanimljivi dokumenti prošlosti, čak i ako se ne radi o ličnostima - jer na njima se vidi odijelo, frizura, eventualno nakit, a to sve pomaže studiju klasnog društva i njegovog tadanjeg diktatora - mode.

Sigurno je da u Osijeku u privatnim rukama imade još dosta cehovskog materijala, škrinja, povelja, računa, svjedodžbi, pečata, zastava i dr., a da se dobije potpuna slika razvoja obrta unutar cehovskih udruženja potrebno bi bilo kad bi Osječani pomogli muzej u kompletiranju cehovske zbirke.

Osijek nije Jugoslaviji dao mnogo velikih ličnosti na polju književnosti i umjetnosti, ali je dao tri čovjeka koja su već u 19. st. bilo direktno ili indirektno mnogo učinila za ideju jugoslovenskog jedinstva. To su mecena i panslavista Štrosmajer, muzikolog Kuhač i sabirač narodnih rukotvorina Laj. Ako bi još tko u Osijeku ili Slavoniji bio u posjedu njihovih privatnih pisama dokumenata i fotografija knjiga ili odjevnih predmeta, trebao bi da pokloni to muzeju. Isto se tako tiče i drugih kulturnih i političkih radnika sve do naše narodne oslobodilačke borbe.

U muzeju se pribire i etnografski materijal i to većinom s terena samoga gdje se odmah na licu mjesta bilježe narodni nazivi tih rukotvorina. Ako bi koji seljak ili seljakinja poklonili bilo koji seljački predmet (to može biti osim nošnje i raznovrsni alati, ribarske mreže, dijelove starog seljačkog namještaja i sl.) važno je da uz to dade i točne podatke. Poznato je da je seljački narodni govor bogat detaljnim izrazima, kakovih mi u gradu ne poznajemo.

Da bi se materijal u budućnosti u muzeju skupljao što sistematskije, potrebno je bilo dati ovo nekoliko riječi uputa.

Zbirka Pinterović u MSO; rukopis strojopisom, 1950.

Objavljeno izmijenjeno, naslov: "Kako i čime povećavati fond starina u zbirkama slavonskih muzeja". - Glas Slavonije, 8/1950., 1617 (8.7.), str. 2

PRIREDILA DR. D. PINTEROVIĆ

DAROVİ MUZEJU SLAVONIJE U OSIJEKU
(OD 1.I. 1950. DO 30.VI. 1950.)

Paleontološka zbirka

1. Grozdanić Milutin: okaminu školjke iz rudnika Golubovec;
2. Vidas Ivan: dva fragmenta mamutovog zuba, nađena u selu Črnkovci;

Arheološka zbirka

1. Prgomet Josip: pet fragmenata terra sigillata iz Osijeka;

Numizmatička zbirka

1. Brindl Eduard: rimski novac iskopan u Frankopanskoj ulici;
2. Jobst Marija: 14 novčanica (srpskih, jugoslavenskih, austrijskih) i 285 komada kovanog novca (1 rimski, ostalo austro-ugarskog, austrijskog, mađarskog, srpskog, njemačkog, švicarskog, mletačkog, talijanskog i čehoslovačkog);
3. Jukić Franjo: 3 komada novca (austro-ugarska);
4. Kardoš Franjo: 23 komada novca (engleskog, talijanskog, francuskog, austrijskog, ruskog i jugoslavenskog) i 2 novčanice (rusku i tursku);
5. Maslo Božo: rimski novac, nađen u Svačićevoj ulici;
6. Matković Stjepan: rimski novac, nađen u Svačićevoj ulici;
7. N.N.: 3 bakrena rimska novca;
8. Vincer Viktor: 2 novčanice (mađarsku i rusku);
9. Jagodić Gwen: spomen-medalju iz g. 1888.

Historijska zbirka

1. Gornjo-gradska župa: srebrno držalo i pero, kojim je Štrosmajer g. 1895. potpisao povelju, ugrađenu u temelje gornjo-gradske župne crkve;
2. Djurinski Nikola: porculansko poprsje austrijskog cara.

Zbirka umjetnog obrta

1. Gojković Jovan: čašu iz stare osječke tvornice stakla, koja je služila za noćno svjetlo;

2. Mikinac-Kosanović Albina: par naušnica i narukvicu, starinske orijentalne izrade;
3. Narodna banka: kliješte za utiskivanje pečata iz prošlog stoljeća;
4. Hamza Josip: blagajnu iz željeza, 2 brave s ključevima posebnog sistema i čekić (sve je to darovatelj sam izradio).

Zbirka oružja

1. Hes Viktor: kratak bodež, kojemu su držak i toke presvučene modrim baršunom;
2. Živković Josip: kratku pušku austrijskog tipa iz cca g. 1850.

Etnografska zbirka

1. Ilić Voja: 4 pisanice, izrađene u Jagodnjaku u Baranji.

Zbirka slika i kipova

1. Bernardo Krešić: 4 uljane slike domaćih majstora (Bijelića, Konjovića, Tartaglije i Tolića).

Fototeka

1. Stojić N., Valpovo: 22 foto-slike kuća i narodnih nošnji iz Torjanaca.

Biblioteka

1. Dr. Pašer Franjo: oko 400 komada knjiga, brošura i rukopisnih bilježaka iz ostavštine pok. prof. E. Pašera;
2. Ing. Čutuković Kosta: 107 komada knjiga i brošura;
3. Carinarnica u Osijeku: oko 40 knjiga (carinskih propisa i zakona);
4. Oblasni muzej u Bjelovaru: 17 brošura, štampanih u Osijeku;
5. Parohija u Dopsinu: 2 brušure iz prošlog stoljeća, koje se tiču Osijeka i Slavonije;
6. Šekulin Josip: knjigu, štampanu u Osijeku 1858. g.

Zbirka Pinterović u MSO, rukopis strojopisom, 1950.
Glas Slavonije, 8/1950.

DR. DANICA PINTEROVIĆ

SAŽETAK

KAKOVO BI TREBALO BITI
SISTEMATSKO POVEĆAVANJE MUZEJSKIH ZBIRKI

Prilog raspravlja o osnovama muzejske sakupljačke djelatnosti i muzejima koji ne bi trebali biti sakupljališta neobičnih predmeta - nego pokazivati gospodarsko-politički, društveni, umjetnički i eventualno znanstveni život jednog mjesta ili kraja.

Od Muzeja grada Osijeka u daljnjem razvoju muzejske djelatnosti 1950. godine se težilo Muzeju Slavonije, sakupljajući "sve što se odnosi na Osijek, Osječku oblast i Slavoniju uopće".

Posebno su konkretno opisani sakupljački zadaci u arheologiji, zavičajnim zbirkama tiskovina, slikarstva, arhivalija, fotografija, cehovskog materijala, etnografije... Kao primjer sakupljačke djelatnosti donosi se popis darovanog kroz šest mjeseci 1950. godine.

(V.B.)

DR. DANICA PINTEROVIĆ

ZUSAMMENFASSUNG

WIE SOLLTE DAS SYSTEMATISCHE ERWEITERN
DER MUSEUMSAMMLUNGEN SEIN?

Im Beitrag wird über die Grundlagen der Sammeltätigkeit und die Museen verhandelt, die keine Sammelorte der ungewöhnlichen Gegenstände sein sollten, sondern die das wirtschaftlich-politische, gesellschaftliche, künstlerische und eventuell wissenschaftliche Leben eines Ortes oder einer Gegend zeigen sollten.

Von Museum der Stadt Osijek strebte man der weiteren Entwicklung der musealen Tätigkeit im Jahre 1950 in Osijek zum Museum Slavoniens, indem man alles sammelte, das sich auf Osijek, das Osijeker Bezirk und überhaupt Slawonien bezieht.

Besonders konkret sind die Sammelaufgaben in Archeologie, Heimatdrucksammlungen, Malerie, Archivalien, Photographie, Zunftstoffe, Ethnographie ... beschrieben. Als Beispiel der Sammeltätigkeit wird die Geschenkliste durch sechs Monate des Jahres 1950 dargestellt.

(V.B.)